

"הנה ישכיל עבדי"

1. הנה ישכיל

עבדי ירום ונשא וגבה מאד: כאשר שממו עליו רעים בן משחת מאיש מראשו וראו מבני אדם: בן יזה גוים רעים עליו יקפצו מלכים פיהם על אשך לא ספר להם ראו ואשך לא שמעו התבוננו: מי האמין לשמעתנו וידוע יהיה על-מי נגלתה: ועל פיוק לפניו וכשרש מארץ ציה לא-תאר לו ולא הדר וגראוה ולא-מראה ונחמדהו: נבזה וחרל אישים איש מכאבות וידוע חלי וכמסתר פנים מפני נבזה ולא

2. באור פרשת הנה ישכיל עבדי

הנה ישכיל עבדי, הנכון בפרשה הזאת שהיא על ישראל כולו, כלשון אל תירא עבדי יעקב, ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר, וכן רבים. אבל על דעת המדרש המיחס אותה על משיח, צריכים אנו לפרש אותה כפי דברי הספרים. פ"י אחר אומר שמשח בן דוד שבו דבר הכתוב לא ינוצה ולא ימות ביד שונאיו, וכן הכתובים מורים בביאור.

וזה פירושו הפרשה: הנה ישכיל עבדי, כי בעתות הגאולה יבין המשיח וישכיל הקץ וידע כי הגיע תורו כיאות ובה הקץ שיתגלה לעדת המיחילים לו. ואמר ישכיל, לפי שנאמר בספר דניאל, כי סתומים וחתומים הדברים עד שת קץ ויתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים והרשיעו רשעים ולא יבינו כל רשעים — והמשכילים יבינו. אמר דניאל כי יהיו מן הרשעים שירשיעו. לחרף עקבות המשיח, בעבור איחורו הגדול, ולא יאמינו בו כלל ולא יבינו כל רשעים הקץ, כי יהיו מהם שיטעו אחריו מי שיטעו שהוא משיח, והמשכילים יבינו הקץ האמיתי ויחכו אליו. וכנגד זה אמר ישעיה, כי המשיח עבד ה' ישכיל ויבין הקץ, ומיד יקום וירם וישא ויגבה לבו בדרכי ה' לבא ולקצץ נדחי ישראל, לא בחיל ולא בכח כי אם ברחו, אשר יבטח בה', כענין שהיה הגואל הראשון, שבא במקלו ובתרמילו לפרעה והכה ארצו בשבט פיו, ולפי זה אמרו במדרש, ירום מאברהם, ונשא משה, וגבה ממלאכי השרת. נתבוננו לומר כי המשיח ירום מאברהם, שהיה דורש אמונת האלהים ומגיייר גוים בארץ נמרוד על כרחו של מלך, והמשיח יעשה יותר מזה שיגיייר עמים רבים, ונשא משהו, שבא לפרעה, המלך הגדול הרשע שאמר, לא ידעתי את ה', והוא

היה רועה שפל אנשים, ולא ירא ממנו והוציא עמו מכור הברול, והמשיח יעשה יותר ממנו, שיתעורר על כל מלכי העולם כולו, להוציא ישראל מידם ולעשות גמלה בגוים, וגבה ממלאכי השרת, שגם הם מזרמים מאד בענין גאולתם של ישראל, כדכתיב ואין אחד מתחזק עמי בכל אלה כי אם מיכאל שרכם, ואמר ואשוב להלחם עם שר פרס וגו', והמשיח יעשה יותר מכולם. ויתכן התכמה למעלתו של משיח וקרבתו אל האלהים, כי אברהם שקראו ה' הנכבד והגורא, והתבו, וכרת עמו ברית חדשה, ומשה שהיה קרוב להשי' מכל האדם, ומלאכי השרת העומדים עליו מימין ומשמאל, וכולם אינם קרובים בידיעת השי' כמשיח, כי כן כתיב, ועד עתיק יומי מטה וקדמתי הקרובה, ובמלאכי השרת כתיב, אלף אלפין ישמשוניה ורברא רבבן קדמוהי יקומו, ולכן אמר ישעי' שהוא ירום, בשכלו אשר ישכיל מאד את השי', ונשא וגבה מאד, בידיעת שמו ית', יותר מכל הגבראים לפניו. וכבר אמרו אפילו בשאר צדיקים שהם גדולים יותר ממלאכי השרת

חשבתהו: אכן חללינו הוא נשא ומכאבניו סבלם ואנחנו חשבתהו ננוע מבה אלהים ומענה: והוא מחלל מפשיטנו מרפא מעלתנו מוסר שלמנו עליו ובחברתו נרפא לנו: כלנו בעלן תעינו איש לדרכו פנינו ויהיה הפגיע בן את עון כלנו: נגש והוא נענה ולא יפתח פיו בשה לשבח יבול וכדלל לפני גזיזה נאלמה ולא יפתח פיו: מעצר ומשפט לקוח ואת-הדרו מי ישוחר כי נגור מארץ חיים מפשע עמי נגע למו: ותן את-רשעים קבול ואת-עשיר במתו על לא-חכם עשה ולא מהמה במו: ויהיה חפץ דכאו החלי אס-תשים אשם נפשו יראה ודע יאריך ימים וחפץ יהיה בחד יצלה: מעמל נפשו יראה ישבע בודעו יצדיק צדיק עבדי לרבים ועוונתם הוא יסבל: לכן אחלק לו ברבים ואת-עצומים וחלק של תחת אשר העדה לפנות נפשו ואת-רשעים נמנת והוא חטא רבים נשא ורשעים יפגיע:

3. הנה ישכיל עבדי

"יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים, והרשיעו רשעים, ולא יבינו כל רשעים, והמשכילים יבינו" (דניאל י"ב, ט).

כל דבר שיש לו תועדה הוא מתחזק במציאות, ולפי רוב-צדד-התועדה בומן ההוא — כן היא מידת-עילתו.

מפני מעוט הירישה ברעת-אלוהים וההתרחלות בזה, עלו קמטונים בציורים הפנימיים של האדם וכל המושגים הנדרשים להשלמתו ביחס לתורה ולשם ד', כמובן אותם השיבושים אינם נמצאים למכבד כי אם דוקא באותם שנתגמל הוא מזה, ונותים הם לסבול עולה של תורה ואמונה מפני נטייתם הטובה בעצם נפשם, ומפני תגומם הטוב בדרכי-ישר, על כן ימצא החבן במקום הכר.

כדי לצרף את הסיגים ולהעמיד הדעות, ועמון הרגשות והמעשים, על סהרון, נמצאים במציאות עיו פנים, המשוללים מכל הכרה טהורה וקודשה, ומכל עול קודש וראוי, והם היותם יריקים מכל דבר חיובי טוב, אינם נלקים ג"כ בשבועים הבאים הרגלי הקנינים הרחוקים החיוביים הטובים, וכפי צורך הביחורים ידם תקיפה והשפעתם גוברת.

וכפי רוב העמל שיעמלו דורשי ד', להעמיד המושגים האמוניים, והדברים המס-תעפים מהם, על סהרתם ואמתתם, כן תוסף תועדת הרשעה לדת, עד שבאפסות הצורך לזה ואבדן תועלתה — "כעשן בכלי ורעלתה תפפץ פיה" ויהיה אז "פתחון פה למיחילי לך".

על כן התקמת הדעת בדרכי ד', והרחבתם הסברתם בכל דרכי חכמה ותפארת שבעולם, היא רטיה למחלת התנופה דבעקבות דמשחוק, לא רק על ערכה המחיש לבד, כי אם גם על ערכה ורשישה, שהיא מוצאת משחוק, לא רק על ערכה המחיש להתנכר בעולם, ככתוב "אם תגביו כנשר ואם בין כוכבים שים קנן משם אוריירד נאם ד'". ועל דורשי ד' נאמר "הוא מרומים ישכון מצדות סלעים משגבו לחמו ניתן מימיו נאמנים" ונאמר "כמהם דונג משני אש יאכדו רשעים מפני אלקים וצדיקים ישמחו יעלצו לפני אלקים וישישו בשמחה".

"וד דגלי מסכת כתיב ביה יראיך יראוני וישמחו, שאול דלא גלי מסכת כתיב ביה ובכל אשר יפנה ירשיעי" (עירובין נ"ג). הנצלות על המתנגדים ביחוד בענינים הרחוקים מצטייר בשני פנים: הא' להראות את הצד הרע שיש באותו הענין שהוא רואה לנגד לו, ובהראות צד הרע ישמע העם וישו אחרי המדריך הטוב. אמנם, לכל דבר רע יש איהו ענין טוב שמצדו הוא מושך את הלבבות אליו, על כן, אפשי' שיש צדק גדול בנוראת הצד הרע, מי"מ כל ומן שריק התכונות הרעות ישמיע — יפעל

דניאל כי-סתמים ותתמים הדברים עד-עת קץ: ותבררו ותלבנו ויצרפו רבים ותדשיעו רשעים ולא יבינו כל-רשעים והמשכילים יבינו:

3. הנה ישכיל עבדי

הנה ישכיל עבדי. זה מלך המשיח, ירום ונשא וגבה מאד, ירום מן אברהם שכתוב בו ידרמתי ירו אל ה'. ונשא משה שכתוב בו כי תאמר אלי כהוה כחוקך, וגבה ממלאכי השרת שנאמר בהם יגבהים וגובה להם, וכדלא ימי אתה ה' הגדול ותי שחא נרל מן ראבות:

רק שהשומעים הישרים ירשיעו את המתקוממים, אבל המתקוממים עצמם הם מכירים את הצד הטוב, הקטן, שיש בענינם, ובשכיל שהם רוצים באותו החלק הטוב הם מנאצים ומרשיעים, על כן לא יהיה הנצחון על הרשעה נצחון שלם, כיון שהאויב עצמו מחזיק בדעתו ומוצא את צדקו בגרעין הטוב שלו, וזה נובע מפני שלא בלה המעמיד על האמת את המסכת בשלמותה.

אבל באופן ב' מי שמנלה את כל ההשקפות הכלליות, ומגלה גם את הגרעין הטוב שיש בהרע המרובה, ומכיר את סיבת החיבה שיש להמוניקים בדברים שהרע מרובה בהם, שהוא מפני איוו קורטוב של טוב והגבל בו, ועל כן הוא מראה לכל שצריך להציל את הגרעין הטוב בעצם טובו, ולהשמר מכל הדברים הרעים והגורמים לו, או גם תאריכים עצמם נמלאים כל טוב, וכיון שהם משכילים יותר ממה שהשכילו לפניו זה, או משלימים הם עם הצדיקים המזויקים בהטוב המרובה הכללי, על כן דוד דגלי מסכת כתיב ביה ויהי דוד לכל דרכיו משכיל, שמשכילים ומדריכים להועיל, להכיר את הטוב בעצם, ולהשמר מכל רע שיוכל להיות גם בחפוש דרך טובה רענינים טובים.

כשם שצריך לתקן את נפשות השקועים בחמירות ובהשלמה עולמית, ומדמים שאין שום דבר נעלה להצמם הכלל כולו — להישרים שיכירו וידעו שאמנם ההשלמה החמירית עם כל הדברים המתחייבים אליה בתכלית ההרחבות, הוא דבר נכבד שלא יטון האדם במעלה וזולתו, מ"מ אמינות הטוב ההוא מגיע לתכליתו, כומן שהוא עושה ג"כ מעבר אל ההשלמה הקלונית, הכוללת את האושר הנעלה, קדושת התיים במוסרי מדות טובות, ודעת אלקים על כלם, ומתממת את הצורה האנושית בחיי ההוה ובחיי עוה"ב, כמו כן אותם השקועים בהשלמה רחנית והעוסקים בת"ת, וחפצים בקיומה בעולם, צריך להשכילם, שרק ע"י שיומצאו למעמד הרחני כל מכשיריו המפשיים, רק אז יצא התכלית העליון לפעול.

כשיתוהי בכלי הרחניות משגיג את טוב-החיים, ומשפיעים על האגשים השקועים בצרכי החיים את השפעתם הנעלה, שרק אז יגדל כבוד השי"ת בעולם — והו דבר פשוט ומושג מאוד אבל עם שצריך להעיר ולהוסיף לקח הוא: שלא לכד האנשים צריכים תקון, כי אם גם עצם המחשבות, שהמחשבות המשותטות בעולם הן הנן הגורמות את מעמד האגשים והליכתם בחיים, על כן כל זמן שהמחשבות שהן נכנסות בציור העולם בחומריות, הן מצויירות באופן המתנגד לכל אמת וקודש, מוכרח הדבר שהאגשים המתחייבים להם לעמד במצב זו בפעולותיהם.

על כן צריך לכונן מחשבות עולמיות, המלאת חן ועונו של האבת החיים המעשיים, ועם זה תהיינה ערוכות במלוי קדשה ועוזה של תורה ודעת-אלקים, כדי שעם כניסת המחשבות בעולם המעשה יכנסו ג"כ עם השלמת ציוריהם, שהם באמת המתאימים והטבעיים להם.